

# Bevetett matéria

Beszélgetés Szöllősi Gézával

SIRBIK ATTILA

Szöllősi Géza művészete egyedülálló a kortárs magyar képzőművészet testkánónában, ugyanakkor beilleszthető a nemzetközi szcena fősodrába, ahol már az idősebb generációk megteremtették a rossz közérzet és horror kultúrájának posztmodern hagyományát a testábrázolásban. „Rajongok a testek képeiért, és iszonyodom a saját és mások testének látványától, ha nem ér el egy bizonyos, mások által meghatározott esztétikai szintet. Az a vizuális kultúra, melyben nevelődünk és élünk, provokatív-sokkoló képek tömegét árasztja a nézőre. Ez a kontextus folyamatosan irritálja az érzékenységi küszöbököt, sőt teljesen elmosza a különböző esztétikai kategóriák közti határokat. Saját műveim semmiben sem ízléstelenebbek és/vagy taszítóbbak mindennapjaink képi hordalékánál, ugyanakkor a befogadói ellenállás mégis azt mutatja, hogy a nézők nehezebben emésztik meg „állóképként” és/vagy műtárgyként exponálva azt, ami a digitális képek áramában „elsuhan” mellettük” – mondja Szöllősi Géza.

**Beszélhetünk a kortárs magyar képzőművészet testkánónáról úgy, ahogyan az idősebb generációk képviselői (Joel-Peter Witkin, ORLAN, Cindy Sherman, Gottfried Helnwein, Andres Serrano stb.) nemzetközi vizeken megteremtették a rossz közérzet és horror kultúrájának sokféle-képpen értelmezhető hagyományát a testábrázolásban?**

**SZÖLLŐSI GÉZA:** Csak egy bizonyos rózsaszín szűrőn keresztül tekinthetjük ezt a különös (test)kánont általánosnak vagy egyáltalán elfogadottnak a Lajtán túl. A felsorolt művészek közül mindegyiknek voltak kellemetlen afférjai mind a kritikával, mind pedig a közönséggel – tegyük hozzá, nem is alaptalanul. Provokátorok ők. Az más kérdés, hogy nekünk kedvünkre vannak-e. Talán Serrano testesíti meg azt az irritálóan

kellemetlen művésztípust, aki gátlástalanul csak provokál. Nem véletlen, hogy a konzervatív média célkeresztjébe került például a *Piss Christ* (1987) című képe kapcsán.<sup>1</sup> De szegény Serranonak még meg kellett küzdenie a magyar cenzorshippel is anno!<sup>2</sup>

Véleményem szerint a 20. századi magyar művészet, kénytelen-kelletlen, meglehetősen balos beállítottságú

**SZÖLLŐSI GÉZA:** *Kitin-projekt*, 2020, Top10, a művész jóvoltából



volt, ennél fogva minden bizarr, bohém, extravagáns jelenség hagyományosan gyanús burzsoá csökevénynek számított, és viszolygást kelt még ma is. Következésképpen nem a kereszténységből adódó ellenérzésről van tehát szó, mint például Lengyelországban. A Culture Wars „kinn” – mint ahogyan napjainkban látszik – már teljesen máshol jár, nevezhetjük Ethnic Warsnak is. Oliviero Toscani benettonos, három emberi szívet kipakoló reklámja újra aktuális lett, de a felháborító benne ma már nem a nyers, emberi hús látványa, hanem a felirat: White, Black, Yellow. Nálunk a Kulturkamp (stílszerűen németül) még csak mostanság kezd kibontakozni, csatáiban megfogalmazódik az „új” testkép, de közben már itt kopogtat az egész diskurzust alapjaiban elvető poszthumán. Ennél fogva csupán elszórt jelenségekről beszélhetünk, és nem egy összefogó jellegű kánonról.

**Egyfelől létezik egy felfokozottan testmániás, a tömegmédiák által is pumpált szexközpontú felfogás, amely (hús)tárgyként tekint az emberre, másfelől pedig még mindig a kereszténységben gyökeredző, álszemérmes, testiszonyjal és bűntudattal küzdő világban élünk?**

**SZG:** Mostanság a feltett kérdés azon aspektusával foglalkozom inkább – a pécsi DLA-tanulmányaim során –, hogy mi is az a bizsergető érzés, amit az organikus anyagok váltanak ki belőlünk egy ilyen jellegű műtárgy látványa kapcsán. Azt gondolom, hogy a képzőművészetben használatos szerves anyagok evolúciós szintje határozza meg a nézőre gyakorolt hatás mértékét. Minél közelebb áll az emberhez magához a bevetett matéria, annál érzékenyebben reagál rá a befogadó. A növényinél intenzívebben hat az állati nyersanyag, és annál már csak az emberi test esetleges beépítése eredményezheti az effektus maximumát. Fokozhatnánk ezt még azzal is, hogy az emberi (test)alkotók kategóriájának versenyében egy személyes ismerős vagy egy „kollektív személyes ismerős” darabját építjük be. Egy híres ember maradványai – az ereklyék például – képviselik az organikus montázsobjektvek csimborasszóját. Ugyanilyen rangsort állíthatunk fel a hordozók viszonylatában: minél belsőbb egy organikus szerv, annál áthatóbb asszociációkat kelt. Haj, bőr, csont, vér, hús – így is felállíthatjuk a

Fotó: Kázmér Máté



**SZÖLLŐSI GÉZA:** *Kitin-projekt, Pole* – Grace Sorayama, 2020, trópusi bogarak, műgyanta, a művész jóvoltából

skalát. Ismerünk emberi szívet őrző ereklyetartókat is, például I. Anna bretagne-i hercegnő relikviáját, nem véletlen, hogy nagyobb becsben van tartva, mint egy szerény, csupán bokacsontokat ővő társa.

Saját munkámban lehetőségeim szerint magam is kihasználtam az organikus matéria által nyújtott sportszerűtlen előnyöket: növényeket (*Nagy fűzet*), állati szőrt/bőrt (*Kedvenceim*), állati húst (*Flesh projekt*), emberi haját (*Juju*) használtam alapanyagként. Legújabb trópusi bogarak kitinpáncéljával (*Kitin-projekt*) kísérletezem. A bogarak kitinburkát nehezen lehetne beleilleszteni a fent említett hierarchiába, mert önmagukban is abszurdok. Asszociatív tartalmuk nem az ember felé mutat, hanem az ember által kreált gépek vizualitását idézi, ezzel egyet csavarva a történeten.

Egyszóval nem csupán az abjekt hatásától olyan felkavaró ez a „szerves művészet”, hanem a J. G. Frazer által definiált mágikus kapcsolati átviteltől is, amely képes egy valódi ember hátborzongató jelenlétét megidézni csupán egy darabkaja által. Valójában ez a viszolygás vagy abjekt csak egy járulékos rossz következmény, amely

abból fakad, hogy a felhasznált szerves anyag időközben meghal, és ennek nyilvánvalóan látható, kellemetlen jelei vannak. Ez téríti el a néző gondolatait a halál, a mulandóság – egyszóval – valamilyen negatív érzés irányába.

**Megítélésed szerint mennyire figyel a magyarországi média a képzőművészetre, akár ha a közép-, kelet- vagy a nyugat-európai viszonyrendszerbe helyezzük a kérdést?**

**SZG:** Azt nem tudom megítélni, hogy „kinn” mostanság milyen a helyzet, de itthon egy útja van a képzőművészetnek, hogy az átüsse a tömegmédiák láthatósági üvegplafonját, ami tulajdonképpen nem más, mint a regnáló kormány politikájának explicit módon való támadása. Megmosolyogtató módon ezt a szigorú szabályt mindkét politikai oldal médiája akkurátusan betartja. Míg az egyik a pajzsára emeli, a másik szitkozódik ugyanazokon a műveken. Bárhogy



**SZÖLLÖSI GÉZA:** *Kitin-projekt, They live: Annunaki Nofertiti*, 2020, trópusi bogarak, múgyanta, üveg, a művész jóvoltából

is van, ez a típusú művészet – ami beindítja a gépezetet – a giccshoz és a pornográfiához áll közel, és kvalitástól függetlenül bizonyosan remélhet valamennyi figyelmet.

Az már rég eldőlt, hogy a művészeti műfajok közötti osztályharc keretében a képzőművészet fejt a guillotine alá tette a nép, mint anno Marie Antoinette szép kis buksiját. A film az új nemesség. „A művészetek közül számunkra legfontosabb a film” (Lenin). Persze

ez kissé úgy hangzik, mint egy boomer kesergése, de egyszerűen a (tömeg)médiát tartalmilag kitöltő alpanyagként nincs sem szellemi, sem kereskedelmi vonzata a képzőművészetnek. És akkor miért is foglalkoznának vele? De éppen ezért a képzőművészet maga sem veszít semmit ezzel a mellőzéssel. Személy szerint a legszebb bókot Szakács Árpádtól kaptam 2009-ben a Roham Galériában rendezett kiállításom kapcsán. A szerző – a *Magyar Időkben* megjelent népszerű cikksorozatában – Süssühöz, a sárkányhoz hasonlított, aki leveri a cölöpöket. (!?)<sup>3</sup> Egyébként

azt nem hiszem, hogy bármelyik serpenyőben is érdemes lenne sülnie egy képzőművésznek. Erre az ambivalenciára a nemzetközi szinterről jó példa Robert Mapplethorpe esete: „a liberális kritika az égbe magasztalta, és elragadtatással írt képei szépségéről, nem véve figyelembe azt, hogy tulajdonképpen mit is ábrázolnak azok [tudjuk miket]. Mindkettő súlyos hiba”<sup>4</sup> – világított rá György Péter. Mindent figyelembe véve, nem hiszem, hogy nekünk foglalkozni kellene a képzőművészetet övező médiafigyelemmel.

**Munkáid szerepelnek a balatonfüredi Vaszary Galériában megrendezett Top 10-kiállításon. A Top 10 koncepciója bizonyos tekintetben a kirekesztés, kirekesztettség gondolatát is játékba hozza?**

**SZG:** Junior félként nem tudok állást foglalni ebben a kérdésben. De abban a néhány esetben, amikor valamilyen hasonló listán szerepeltem, a barátaim váltig állították, hogy az nem is igazi lista, nem legitim. Ez most sincs másképp. Szerintem ezt mindenki megítélheti maga is, ha ellátogat Balatonfüredre a Vaszary Galériába. A kiállítás újranitott, és egészen januárig látogatható lesz (remélhetőleg). Ha mindenképpen kell valamit mondanom, akkor Beke László szavaival válaszolnék: „Kétségkívül a most kiállított művészek mellett még két-háromszor tíz, ugyanilyen rangú művészt föl lehet sorolni. Ugyanakkor véleményem szerint az ezer szavazat miatt a kialakult rangsor valamiféleképpen statisztikának tekinthető, ami pedig már kizárja a szubjektivitást.”<sup>5</sup>

**SZÖLLÖSI GÉZA:** *Kitin-projekt, Der triumphierende Volksautomaton*, 2019, trópusi bogarak, múgyanta, üvegbúra, fa  
A művész jóvoltából



**Egy régebbi beszélgetésünk alkal-  
mával azt mondtad, hogy a szív- és  
az agyművész közül az utóbbi vagy.  
Ez még mindig így van?**

**SZG:** Most, hogy ezt mondom, kissé  
szentimentálisnak hangzik ez a régi  
megjegyzésem, de kétségtelenül igaz.  
Bár úgy gondolom, hogy munkáim  
nagyon személyesnek, kitarulkozóan  
tűnhetnek, valójában minden elemükben  
kiszámítottak.

A *Kitin*-szériám feleleveníti „sanyarú”  
gyermekkoromat, amikor nem juthattam  
hozzá drága, nyugati játékgúnyokhoz,  
ezért szerény eszközeimmel kénytelen  
voltam elkészíteni őket egymagam  
hurkapálcikákból és viaszból.  
Ez a tendencia a harmadik világban még  
nagyon is él, bár manapság ironikus  
módon éppen arrafelé gyártják ezeket a  
játékokat. Mivel a tárgyalt projekt alap-  
anyaga nem más, mint thaiföldi bogarak,  
ezért belehelyezkedtem egy thai kisfiú  
élethelyzetébe: mivel nem kaphatom  
meg a népszerű transzformerfigurákat,  
kimegyek a kertbe (a dzsungelbe),  
és bogaraktól összetákolok valami  
látszólag hasonlót. A projekthez nem kell  
más eszköz, mint amilyenekhez egy thai  
gyerek könnyen hozzájuthat: bogarak,  
ragasztó. A fikciót a Top 10-kiállításon  
szereplő installáció is erősíti, ahol  
felállítottam azt a munkaasztalt és  
szerszámokat (egy bicskát), ahol is  
ezek a tárgyak elkészülhetnek. Ennek  
a színpadként is felfogható installációs  
stratégiának az a lényege, hogy nem én,  
hanem egy gyerek készíti a szobrocs-  
kákat, talán valahol Délkelet-Ázsiában.

**Fogásokat keresel a kultúránkon,  
aztán csellel, ami a művészet maga,  
láthatóvá, kézzelfoghatóvá teszed az  
ellentmondásokat.**

**SZG:** Szerintem érdekesek az olyan  
művészeti felvetések, amelyek minden  
szereplő félre nézve kellemetlenek.  
Az ilyenkor felbukkanó visszáságok jó  
játékterepet jelentenek a művésznek.  
A *Vagina Refreshing* című sorozatomban  
azzal játszottam el, hogy a fejlett nyugati  
és néhány lator muzulmán kultúrában  
(jaji!) egyaránt tetten érhető a nők – akik  
véreznek – nemi szervének fizikai  
átalakítási igénye. Egy UFO számára  
valójában tökmindegy, hogy eme fogla-  
latosságot vaginal rejuvenationnek vagy  
vaginal mutilationnek hívják-e, és míg  
az egyiknél egy pedofil szépségideálnak  
való megfelelés kényszere, a másiknál  
a nők szexualitásának korlátozása a  
kívánt elérendő cél, végeredményben



foto: Kázmér-Máté

**SZÖLLŐSI GÉZA:** *Kitin*-projekt, a művész jóvoltából

nem számít. Szerintem ez kellemetlen  
mindegyik szereplőre nézve, de jó játék a  
művészetnek.

A fentebb tárgyalt *Kitin*-projekt kispasztikái  
valójában rendelkeznek mindazokkal az  
esztétikai és megjelenésbeli minőségekkel,  
mint a popkulturális műanyag mintái.  
Azonban az utóbbiak megalkotásának  
módja és tulajdonképpeni lényegük –  
business, konzuminizmus, marketing, giccs,  
Hollywood... – szöges ellentétben áll a  
kicsiny szobrok esszenciájával, úgymint  
természet, kézművesség, teremtés.

Jegyzetek

- 1 „...that this is what contemporary art has sunk  
to, this level, this outrage, this indignity-some  
may want to sanction that, and that is fine.  
But not with the use of taxpayers' money.  
This is not a question of free speech. This is a  
question of abuse of taxpayers' money.” New  
York szenátora, Alfonse d'Amato.
- 2 2002 februárjában az újpesti MEO Andres  
Serrano kiállítását reklámozó plakátját találta  
Tarlós István – elsősorban a közeli iskolákra  
és óvodákra való tekintettel – közszemé-  
remsértőnek; a hirdetésen a Képzőművészeti  
Főiskola egyik idős női modelljét meztelenül  
ábrázoló fénykép volt látható.
- 3 Ez azért vicces számomra, mert a cölöpökről  
Horn Gyulára asszociálok azonos című könyve  
nyomán, nem a Hússzobraimra.
- 4 György Péter: *Művészet és a média találkozása  
a boncasztalon*, Kulturtrade, 1995.
- 5 Juhász Rita: A koronavírus új korszakot  
indított el a művészettörténetben, *kultura.hu*,  
2020. április 27.